

Domácí násilí

Manuál pro lékaře

Pomůcka pro včasnou detekci domácího násilí a kontakt s osobami ohroženými DN

Pokud léčíte ženy, muže, děti, seniory nebo zdravotně postižené, ať již v rámci své soukromé praxe nebo v nemocnici, můžete mezi nimi, s velkou jistotou, najít i pacienty, kteří jsou **osobami ohroženými domácím násilím** (dále jen DN). Následující doporučení by vám mohla napomoci včas rozpoznat přítomnost domácího násilí v jejich životě a zvážit vhodný způsob pomoci.

Co je domácí násilí

Domácí násilí je **fyzické, psychické nebo sexuální násilí** mezi intimními partnery, ke kterému dochází **v soukromí**, mimo kontrolu veřejnosti, **opakovaně** a intenzita násilných incidentů se **stupňuje**. Domácí násilí zahrnuje rovněž násilí páchané na dětech a seniorech. Domácí násilí je vždy akt jednostranný – násilná osoba a ohrožená osoba si **nikdy nemění role**.

Rozpoznávání osob ohrožených domácím násilím

Osoby ohrožené DN vám většinou samy od sebe sdělí jen málo informací o svém problému. Promluví však, jestliže jim budou kladeny jednoduché a přímé otázky nekonfliktním tónem a v důvěryhodném prostředí. Dotazy zaměřte zejména na zjištění okolností vzniku poranění, vč. časových údajů, zjištění opakovaného poranění v minulosti a zjištění znásilnění.

S pacienty nehovořte v přítomnosti jiných osob, zejména jejich partnerů či příbuzných.

Někdy je těžké rozpoznat ohroženou osobu, jestliže nevyhledá pomoc v akutní fázi po incidentu. Tyto osoby často trpí pocity studu, strachu a viny a mohou tedy uvádět jiné důvody pro své potíže.

Povzbudte pacienta/ku k rozhovoru. **Tažte se výslovně po incidentech DN**, pokládejte přímé otázky: *Stalo se někdy, že vás někdo blízký uhodil či jinak fyzicky napadl, nebo že vám vyhrožoval? Děje se to nyní? Cítíte se doma bezpečně?*

I. Jestliže pacient/ka potvrdí podezření na DN, postupujte takto:

1. Rozhovor

- Podpořte osobu ohroženou DN, aby s Vámi o svém zážitku promluvila a pozorně naslouchejte.

2. Dokumentace a záznam

- Záznam násilné události tak, jak ji pacient/ka popsal/a (*Pacient/ka sděluje, že...*), včetně jména násilné osoby, pokud je uváděno a časových údajů.

- Pacientova kompletní lékařská anamnéza a důležité momenty jeho sociální anamnézy.

- Detailní popis zranění, možných příčin, mechanismu jeho vzniku a nabídnutých vysvětlení; výsledky souvisejících vyšetření; nákresy a fotografie zranění, je-li to možné. („Dokumentaci případů DN“ naleznete ve Věstníku MZ ČR, částka 6, ročník 2008 jako přílohu Metodického pokynu pro lékaře)

- Názor, zda povaha zranění odpovídá pacientovu vysvětlení.

- Byla-li přivolána policie, jméno vyšetřujícího policisty a všechny provedené úkony, včetně opatření.

3. Vyšetření a léčba

- Ve spolupráci s ostatními odborníky proveďte vyšetření poranění, včetně poranění staršího data.

- Snažte se potvrdit nebo vyloučit požití omamných látek a znásilnění.

- Na základě stanovené diagnózy poskytněte odpovídající léčbu poranění či obtíží, v interdisciplinární spolupráci s dalšími odborníky.

- Doporučte kontrolní vyšetření zdravotního stavu.

4. Zhodnocení rizikovosti násilné osoby

Před propuštěním osoby ohrožené zjistěte, zda se nebojí jít domů. **Signály zvýšeného rizika** jsou, jestliže násilná osoba:

- je držitelem střelné zbraně;

- je drogově závislá;

- opakovaně nebo nově vyhrožuje zabitím nebo sebevraždou;
- napadá i děti;
- již napadla i zakročující policisty;
- má sklon ke slídění či pronásledování osoby ohrožené domácím násilím.

5. Rozbor možností

A. Osoba ohrožená se nachází v bezprostředním nebezpečí

- Zjistěte, zda má rodinu či přátele, k nimž by mohla jít.
- Pokud ne, pokuste se zprostředkovat umístění v azylovém domě.
- Není-li volné místo, zabývejte se možností její hospitalizace.

B. Bezprostřední nebezpečí nehrozí

- Poskytněte osobě ohrožené kontakt na organizace pro pomoc osobám ohroženým DN.

II. Jestliže pacient/ka popírá podezření na DN, nebo nechce o problému hovořit:

1. Sledujte znamení, která mohou indikovat násilí

- Zranění hlavy, obličeje, zad, krku, trupu, prsou, břicha a genitálií.
- Četná obranná zranění.
- Delší časový úsek mezi vznikem zranění a vyhledáním lékařské pomoci.
- Neuspokojivá vysvětlení vzniku poranění.
- Jakékoli zranění ženy během těhotenství, zejména zranění břicha a prsou.
- Opakovaná poranění v anamnéze.
- Neurčité psycho-somatické stesky.
- Psychické problémy jako deprese, sebevražedné představy, úzkost, poruchy spánku.
- Partner/ka, případně příbuzní, kteří se zdají být přespříliš ochranní a jsou neustále blízko pacienta/ky.
- Závislost na pomoci.

2. Je-li přítomen některý z těchto symptomů, **ptejte se dále a konkrétně:** „*Vypadá to, jako by vás někdo uhdil – jak se to stalo? Lidé, kteří mají tyto potíže, bývají osobami ohroženými násilím ve svých rodinách – děje se něco takového u vás?*“

3. Při kladných odpovědích postupujte podle výše uvedeného návodu.

Jestliže **pacient/ka** nadále **popírá násilí, ale vy jste přesvědčeni o jeho přítomnosti**, zadokumentujte svůj názor a informujte pacienta/ku, kde může hledat pomoc, pokud se pro takový krok v budoucnu rozhodne (kontakt na organizace pro pomoc osobám ohroženým DN).

III. Chování násilné osoby v době hospitalizace osoby ohrožené

Doba hospitalizace ohrožené osoby je pro násilnou osobu stresová, neboť **ztrácí nad touto osobou kontrolu.**

Dezintegrovaná násilná osoba proto často:

- usiluje o návrat osoby ohrožené DN domů;
- přemlouvá ohroženou osobu k dobrovolnému ukončení léčby;
- je přespříliš ochranní;
- usiluje o rychlé propuštění osoby ohrožené DN z nemocnice pod nepravdivými záminkami;
- chová se agresivně vůči pracovníkům nemocnice, vyhrožuje stížnostmi pod záminkou ochrany této osoby;
- chová se jiným neadekvátním a nápadným způsobem: je podezřívavá, nebo naopak přehnaně ochotná apod.

Závěr – oznamovací povinnost

POZOR! Při zjištění týrání nebo zneužívání dětí v rodině osoby ohrožené je případ **nutné** oznámit příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí, nebo **sdělit** na základě výzvy orgánů sociálně právní ochrany dětí (§10 a §53 zák.č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). Dále **oznámit** případ státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu v souladu s §367 a §368 v návaznosti na §198 trestního zákona, kdy oznamovací povinnost se vztahuje na týrání svěřené osoby.